

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba ([\[sk\]](#)) neseniai atlikta pakeitimų.

[slovakų](#)

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Jis jau išverstas į šias kalbas: [\[cs\]](#).

Swipe to change

Pagrindinės teisės

Slovakija

Nacionaliniai teismai

Zoznam súdov

Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsauga Slovakijoje užtikrinama vadovaujantis Slovakijos Respublikos Konstitucija (Įstatymas Nr. 460/1992 su paskutiniais pakeitimais). Slovakijos Konstitucija yra pagrindinis šios šalies įstatymas, turintis viršenybę visų kitų teisės aktų atžvilgiu. Slovakijos Konstitucijos antrame skyriuje (11–54 straipsniuose) įtvirtinta **bendroji pagrindinių teisių ir laisvių apsauga**. Ji taikoma pagrindinėms žmogaus teisėms ir laisvėms (tarptautinės teisės dokumentuose vadinamoms pilietinėmis teisėmis), politinėms teisėms, tautinių mažumų ir etninių grupių teisėms, ekonominėms, socialinėms ir kultūrinėms teisėms, teisei į aplinkos ir kultūros paveldo apsaugą ir teisei į teisminę ir kitokią apsaugą. Pagrindinių teisių ir laisvių apsauga Slovakijoje garantuojama visiems, nesvarbu jų lytis, rasė, odos spalva, kalba, tikėjimas ar religija, politinės ar kitos pažiūros, tautinė ar socialinė kilmė, priklausymas nacionalinei ar etninei grupei, turtas, šeima ar kitas statusas. Dėl šių priežasčių niekam negali būti padaryta žala, suteikiamas pirmumas arba sudaromos nepalankios sąlygos. Nė vieno asmens teisės negali būti pažeidžiamos dėl to, kad jis norėjo pasinaudoti savo pagrindinėmis teisėmis ir laisvėmis (Slovakijos Konstitucijos 12 straipsnio 2 ir 4 dalys). Tais atvejais, kai nėra aiškiai nustatyta, kad teisė suteikiama tik Slovakijos Respublikos piliečiams, užsieniečiai Slovakijoje turi tokias pačias Slovakijos Konstitucijoje įtvirtintas žmogaus teises ir pagrindines laisves, įskaitant teisę į prieglobstį (Slovakijos Konstitucijos 52 straipsnio 2 dalis ir 53 straipsnis). Sąlygos ir apribojimai, taikomi pagrindinėms laisvėms ir teisėms, taip pat pareigų taikymo sritis karo metu, vykdančių karo veiksmus, išskirtinėmis aplinkybėmis ir nelaimių atvejais išdėstyti Konstituciniame įstatyme dėl valstybės saugumo karo metu, vykdančių karo veiksmus, išskirtinėmis aplinkybėmis ir nelaimių atvejais (Įstatymas Nr. 227/2002).

Pagal Slovakijos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnį **kiekvienas asmuo gali įstatymų nustatyta tvarka ginti savo teises** nepriklausomame ir nešališkame teisme, o tam tikrais įstatymų nustatytais atvejais – kitose Slovakijos Respublikos institucijose. Praktiškai žmogaus teisių yra labai įvairių – vienos (pavyzdžiui, žmogaus teisės ir pagrindinės laisvės) yra nustatytos įstatymais, kitų žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių neįmanoma apibrėžti teisės aktuose. Tokios teisės ir laisvės gali būti susijusios su pilietinėmis, politinėmis, ekonominėmis, socialinėmis, kultūrinėmis ir kitomis teisėmis, garantuojamomis Slovakijos Konstitucija ar konstituciniais įstatymais, įstatymais ir kitais teisės aktais, taip pat Slovakijai privalomomis tarptautinėmis sutartimis dėl žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių (tarptautinės žmogaus teisių teisės srityje). Teismų kompetencijoje privalo būti įgaliojimas peržiūrėti sprendimus dėl pagrindinių teisių ir laisvių.

Bet kuris asmuo, manantis, kad **valdžios institucijos sprendimu buvo pažeistos jo teisės**, gali prašyti teismo peržiūrėti tą sprendimą, išskyrus atvejus, kai įstatyme numatyta kitaip. Slovakijos Konstitucijoje ir kituose šios srities įstatymuose užtikrinama **teisė gauti kompensaciją už žalą, patirtą dėl neteisėto teismo arba kitos valdžios institucijos ar viešosios įstaigos sprendimo ar dėl neteisėgai taikytos oficialios procedūros**. Šie klausimai išsamiai reglamentuojami Įstatymu Nr. 514/2003 dėl atsakomybės už žalą, padarytą vykdančių viešosios valdžios funkcijas, kuriuo iš dalies keičiami tam tikri kiti teisės aktai. Šiuo įstatymu reglamentuojama valstybės atsakomybė už žalą, padarytą viešosioms įstaigoms vykdančių viešosios valdžios funkcijas, savivaldybių ir regionų administracijų atsakomybė už žalą, padarytą vietos valdžios institucijoms vykdančių savo įgaliojimus, preliminarus ieškinių dėl žalos atlyginimo nagrinėjimas ir teisė reikalauti kompensacijos regreso tvarka.

Remiantis pirmiau minėtu Slovakijos Konstitucijos 46 straipsniu, Civilinio proceso kodekso 3 straipsnyje **užtikrinama teisė teisminiu keliu įgyvendinti teisę, kurią buvo bandoma pažeisti arba kuri buvo pažeista**. Civilinio proceso kodekse nustatytos procedūros, kurių turi laikytis teismas ir civilinio proceso dalyviai, kad būtų **tinkamai apsaugotos šalių teisės ir teisėti interesai** bei užtikrintas įstatymų laikymasis, sąžiningas pareigų vykdymas ir pagarba kitų asmenų teisėms. Civiliniame procese teismas nagrinėja bylas ir priima sprendimus dėl ginčų ir kitų teisiųjų klausimų, užtikrina sprendimų vykdymą, jei jie nebuvo įvykdyti savo noru, ir užtikrina, kad **nebūtų pažeistos fizinė ir juridinių asmenų teisės arba teisėti interesai** arba jomis piktnaudžiaujama šių asmenų nenaudai. Pagal Civilinio proceso kodekso 7 straipsnio 1 ir 2 dalis, civiliniame procese teismai nagrinėja bylas ir priima sprendimus dėl **ginčų ir kitų teisės klausimų, susijusių su civiline teise, darbo teise, šeimos teise, komercine ir ekonomine teise**, išskyrus atvejus, kai nagrinėti šias bylas ir priimti jose sprendimus pagal įstatymus kompetentingos kitos institucijos. Be to, civiliniame procese teismai peržiūri valdžios institucijų priimtus sprendimus, priemones ir kitus dokumentus teisėtumo požiūriu, priima sprendimus dėl vietos valdžios institucijų pagal savo kompetenciją priimtų teisinių priemonių atitikties įstatymams, o jei klausimas susijęs su valdžios įgaliojimų vykdymu, sprendžia dėl atitikties Vyriausybės nutarimams ir ministerijų bei kitų centrinės valdžios institucijų įsakymams, išskyrus tuos atvejus, kai nagrinėti šias bylas ir priimti jose sprendimus pagal įstatymus kompetentingos kitos institucijos. Kitos bylos civilinio proceso tvarka teismuose nagrinėjamos tik jei tai nustatyta įstatymais.

Slovakijos bendrosios kompetencijos teismai

Slovakijoje teisingumą užtikrina nepriklausomi ir nešališki teismai. Bet kokio lygmens teismo procesas yra atskirtas nuo valdžios institucijų procedūrų. Teismo procesas grindžiamas dviejų instancijų principu – tai reiškia, kad pirmosios instancijos (apylinkės) teismų sprendimus galima apskųsti. Skundai, kurie yra tinkamos teisių gynimo priemonės konkrečiais atvejais, nagrinėjami aukštesnės pakopos (apygardos) teismuose antrąja instancija. Bendrosios kompetencijos teismų sistemą sudaro Slovakijos Respublikos Aukščiausiasis Teismas, Specializuotas baudžiamųjų bylų teismas, 8 apygardos teismai ir 45 apylinkės teismai. Juose nagrinėjamos visos bylos, kurios nėra priskirtos išimtinai Slovakijos Respublikos Konstitucinio Teismo kompetencijai; t. y. jie nagrinėja civilines ir baudžiamąsias bylas bei peržiūri valdžios institucijų priimtus sprendimus ir taikytas procedūras teisėtumo požiūriu (administracinė teisena), jei taip nustatyta įstatymais. Karo teismų Slovakijos teisėje nenumatyta.

Administracinė teisena

Valdžios institucijų priimtų sprendimų ir taikytų procedūrų teisėtumo peržiūra reglamentuojama Civilinio proceso kodekso (Įstatymas Nr. 99/1963 su pakeitimais) penktos dalies nuostatomis.

Administracinė teisena teismai atlieka peržiūrą, jei pateikta skundų, susijusių su valdžios institucijų priimtų sprendimų ir taikytų procedūrų teisėtumu.

Administracinė teisena teismai peržiūri valdžios institucijų, vietos valdžios institucijų bei suinteresuotųjų vietos organizacijų ar kitų juridinių bei fizinių asmenų

(jei šie subjektai teisiškai įgalioti priimti viešojo administravimo sprendimus dėl fizinių ir juridinių asmenų teisių ir pareigų) priimtus sprendimus ir taikytas procedūras (administracinių institucijų sprendimus ir procedūras) teisėtumo požiūriu. Administracinių institucijų sprendimai – tai sprendimai, priimti pagal administracinę procedūrą, ar kiti sprendimai, kuriais nustatomos, keičiamos arba panaikinamos fizinių ar juridinių asmenų teisės ir pareigos arba kurie daro tiesioginį poveikį fizinių ar juridinių asmenų teisėms, teisėtiems interesams ar pareigoms. Sąvoka administracinių institucijų procedūros apima ir neveikimą. Teismai administracine teise nagrinėja bylas dėl pasiūlymų suteikti valdžios institucijoms įgaliojimus spręsti dėl fizinių ir juridinių asmenų teisių ir pareigų viešojo administravimo srityje ir priemonės viešojo administravimo srityje ir dėl priemonių, kuriomis šie sprendimai vykdomi taikant 250b ir 250u straipsniuose nustatytą procedūrą. Šie teismai užtikrina apsaugą nuo neteisėto valdžios institucijų įsikišimo ir užsienio administracinių institucijų sprendimų vykdymą. Rinkimų ir politinių partijų bei politinių judėjimų registravimo srityje teismai nagrinėja bylas ir priima sprendimus vadovaudamiesi šios CPK dalies nuostatomis, kaip tai nustatyta specialiomis šios srities teisės normomis. Remiantis šios CPK dalies nuostatomis, teismai taip pat imasi priemonių ir priima sprendimus tais atvejais, kurie nustatyti specialiosiomis teisės nuostatomis arba jei peržiūrėti valdžios institucijų sprendimą reikalauja Slovakijai privalomos tarptautinės sutartys.

Tai gali būti:

priemonės ar sprendimai dėl skundų dėl administracinių institucijų priimtų sprendimų ar taikytų procedūrų;
priemonės ar sprendimai dėl skundų dėl administracinių institucijų priimtų sprendimų, kurie dar nėra galutiniai;
priemonės dėl valdžios institucijų neveikimo;
priemonės, kurių imtasi dėl neteisėto valdžios institucijų įsikišimo;
specifinės priemonės (pvz., rinkimų srityje).

Išsamiau tai reglamentuojama Civilinio proceso kodekso 244 – 250zg straipsniuose.

Teismai neturi teisės keisti vykdomosios valdžios institucijų priimtų teisės aktų (antrinės teisės aktų). Tačiau Slovakijos Respublikos Konstitucijos 144 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad teismas, manydamas, jog tam tikras **teisės aktas**, jo dalis ar konkreti jo nuostata, susijusi nu nagrinėjama byla, **prieštarauja Konstitucijai, konstituciniam įstatymui, viršenybę turinčiai tarptautinei sutarčiai** (Konstitucijos 7 straipsnio 5 dalis) **ar įstatymui, sustabdo bylos nagrinėjimą ir teikia prašymą pradėti procesą Konstituciniame Teisme** (pagal 125 straipsnio 1 dalį). Konstitucinio Teismo teisinė išvada, išdėstyta jo sprendime, teismui yra privaloma. Tačiau tai, kad teismas pateikia prašymą pradėti procesą Konstituciniame Teisme, nepakeičia jo pareigos įstatymų nustatyta tvarka priimti sprendimą nagrinėjamoje byloje.

Slovakijos Respublikos Konstitucinis Teismas

Slovakijos Respublikos Konstitucinis Teismas

110 hlavná

042 65 Košice 1

SLOVAKIA

Telefonas +421 55 7207211

Faksas +421 55 6227639 (pirmininkas)

E. paštas podatelna@ustavnysud.sk

Interneto svetainė <http://www.concourt.sk>/<https://www.ustavnysud.sk>

Slovakijos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – Konstitucinis Teismas) pagal **Slovakijos Respublikos Konstituciją (Įstatymas Nr. 460/1992)** įsteigtas kaip nepriklausoma teisminė institucija konstitucingumui saugoti. Jo įgaliojimai ir kompetencija nustatyti Slovakijos Respublikos Konstitucijos (su pakeitimais) 124–140 straipsniais. Konstitucinio teismo darbo tvarka, teisminės procedūros ir teisėjų statusas nustatyti **Įstatymu Nr. 38/1993** (su pakeitimais). Vadovaujantis Įstatymo Nr. 38/1993 79 straipsniu, plenariniame Konstitucinio Teismo sesijoje patvirtintos **Konstitucinio Teismo darbo tvarkos taisyklės** (Nr. 114 /1993, su pakeitimais), kuriose išsamiau reglamentuojamos Konstitucinio Teismo vidaus procedūros rengiantis nagrinėti bylas ir priimant sprendimus, plenarinės sesijos, senatų, teisėjų pranešėjų, ekspertų ir kitų Konstitucinio Teismo veikloje dalyvaujančių asmenų statusas, taip pat teisėjams taikytinos drausminės procedūros.

Procesas Konstituciniame Teisme pradedamas gavus pareiškimą, pateiktą:

bent penktadalio Slovakijos Respublikos Nacionalinės Tarybos narių;

Slovakijos Respublikos Prezidento;

Slovakijos Respublikos Vyriausybės;

vieno iš teismų, kai tai susiję su jo nagrinėjama byla;

Slovakijos Respublikos Generalinio prokuroro;

Viešojo teisių gynėjo (ombudsmeno), jei skunde keliamas klausimas dėl įstatymų atitikties 125 straipsnio 1 dalyje nurodytiems teisės aktams, kai toliau taikant tokius įstatymus galėtų būti pažeistos pagrindinės teisės ir laisvės, žmogaus teisės arba pagrindinės laisvės, įtvirtintos Slovakijos Respublikos ratifikuota ir nustatyta tvarka paskelbta tarptautine konvencija;

bet kurio asmens, turinčio teisių, pripažįstamų pagal Konstitucijos 127 ir 127a straipsnius.

Procesas prasideda pareiškimo Konstituciniam Teismui pateikimo dieną.

Slovakijos Respublikos Konstitucijos 127a straipsniu nustatomas konstitucinio skundo institutas – tokį skundą gali pateikti fizinis arba juridinis asmuo (toliau – skundo pateikėjas), kuris mano, kad jo pagrindinės teisės ir laisvės buvo pažeistos galutiniu sprendimu, priemone ar kitokiu veiksmu, išskyrus atvejus, kai sprendimą dėl šių pagrindinių teisių ir laisvių apsaugos turi priimti kitas teismas.

Be bendrųjų duomenų, skunde turi būti nurodyta:

kokios pagrindinės teisės ar laisvės, skundo pateikėjo nuomone, buvo pažeistos;

galutinį sprendimą, priemonę ar kitą intervencinį veiksma, kuriuo buvo pažeistos pagrindinės teisės ar laisvės;

subjektą, kurio atžvilgiu teikiamas skundas.

Galutinio sprendimo kopija, dokumentas, kuriame aprašyta priemonė, arba kitokio intervencinio veiksmo įrodymas pridedamas prie skundo. Jei skundo pateikėjas reikalauja finansinio žalos atlyginimo, jis turi nurodyti prašomą sumą ir tokio reikalavimo priežastis. Proceso dalyviai – tai skundo pateikėjas ir šalis, prieš kurią pateiktas skundas. Skundo pateikimas nereiškia, kad atitinkamos priemonės taikymas sustabdomas.

Skundo pateikėjo prašymu Konstitucinis Teismas gali nuspręsti taikyti laikinąją priemonę ir sustabdyti ginčijamo galutinio sprendimo, priemonės ar kito intervencinio veiksmo vykdymą, jeigu tai neprieštarauja svarbiam visuotiniam interesui ir jeigu ginčijamo sprendimo, priemonės ar kito intervencinio veiksmo žala skundo pateikėjui nėra didesnė už žalą, kurią dėl vykdymo sustabdymo patirtų kiti asmenys; institucijai, kuri, skundo pateikėjo teigimu, pažeidė jo pagrindines teises ar laisves, teismas nurodo laikinai sustabdyti galutinio sprendimo, priemonės ar kito intervencinio veiksmo vykdymą, o tretiesiems asmenims – laikinai nesinaudoti teisėmis, kurios jiems suteikiamos šiuo galutiniu sprendimu, priemone ar kitu intervenciniu veiksmu. Laikinoji priemonė nustoja galioti ne vėliau kaip įsigaliojus sprendimui dėl pagrindinio bylos klausimo, nebent Konstitucinis Teismas nusprendžia nutraukti jos taikymą anksčiau. Be to, laikinos priemonės taikymas gali būti nutrauktas paties Konstitucinio Teismo iniciatyva, jei nebelieka priežasčių, dėl kurių ji buvo taikoma.

Skundas yra nepriimtinas, jeigu skundo pateikėjas iki tol nepasinaudojo visomis teisių gynimo priemonėmis ar kitomis teisinėmis priemonėmis, kurios įstatymų numatytos pagrindinių teisių ar laisvių apsaugai ir kuriomis skundo pateikėjas turi teisę naudotis pagal atitinkamas teisės nuostatas. Jei ši sąlyga netenkinama, Konstitucinis Teismas skundo nepripažins nepriimtinu tuo atveju, jei jo pateikėjas įtikinamai pagrindžia, dėl ko tai nebuvo padaryta. Skundą galima pateikti per du mėnesius nuo sprendimo įsigaliojimo dienos arba nuo pranešimo apie priemonę ar kitą intervencinį veiksma. Priemonės ar kito intervencinio veiksmo atveju šis laikotarpis pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai skundo pateikėjas turėjo sužinoti apie priemonę ar kitą intervencinį veiksma.

Jeigu skundo pateikėjas skundą atsiima, Konstitucinis Teismas nutraukia procesą, nebent mano, kad nutraukti bylos negalima, ypač tais atvejais, kai skundžiamas galutinis sprendimas, priemonė ar intervencinis veiksmas, kuriuo skundo pateikėjo pagrindinės teisės ar laisvės pažeidžiamos ypač sunkiai. Jei nenusprendžia kitaip, Konstitucinis Teismas atsižvelgia į ankstesniuose proceso etapuose nustatytas faktines aplinkybes.

Jei Konstitucinis Teismas pripažįsta skundą priimtiniu, sprendimo išvados nurodo: pažeistas pagrindines teises ir laisves bei jas garantuojančias Konstitucijos, konstitucinio įstatymo ar tarptautinės konvencijos nuostatas ir galutinį sprendimą, priemonę ar kitą intervencinį veiksma, kuriuo buvo pažeista pagrindinė teisė ar laisvė. Jei pagrindinės teisės ar laisvės buvo pažeistos sprendimu arba priemone, Konstitucinis Teismas tokį sprendimą ar priemonę panaikina. Kai tai įmanoma, Konstitucinis Teismas panaikina ir visus intervencinius veiksmus.

Jei Konstitucinis Teismas pripažįsta skundą priimtiniu, jis gali:

nurodyti šaliai, dėl kurios neveikimo buvo pažeista pagrindinė teisė arba laisvė, konkrečioje situacijoje laikytis atitinkamų teisės aktų;

perduoti bylą tolesniam nagrinėjimui;

uždrausti toliau pažeidinėti pagrindines teises ar laisves; arba

nurodyti pagrindines teises ar laisves pažeidusiai šaliai atkurti padėtį, buvusią iki pagrindinių teisių ar laisvių pažeidimo.

Konstitucinis Teismas gali priteisti šaliai, kurios pagrindinės teisės ar laisvės buvo pažeistos, tinkamą finansinį žalos atlyginimą. Jei Konstitucinis Teismas nusprendžia priteisti tinkamą finansinį žalos atlyginimą, pagrindinę teisę ar laisvę pažeidusi institucija turi jį sumokėti skundo pateikėjui per du mėnesius nuo Konstitucinio Teismo sprendimo įsigaliojimo. Jei Konstitucinis Teismas panaikina galutinį sprendimą, priemonę ar kitą intervencinį veiksma ir perduoda bylą tolesniam nagrinėjimui, šaliai, priėmusiai ginčijamą sprendimą ar priemonę arba atlikusiai kitą intervencinį veiksma, nurodoma persvarstyti šį klausimą ir priimti naują sprendimą. Vykdamas šias procedūras ir teismo proceso metu Konstitucinio Teismo išvados šalims yra privalomos. Šaliai, priėmusiai ginčijamą sprendimą ar priemonę arba atlikusiai kitą intervencinį veiksma, teismo sprendimas privalomas ir vykdytinas iš karto po priėmimo.

Nacionalinės žmogaus teisių institucijos

Slovakijos nacionalinis žmogaus teisių centras

Kýčerského 5

811 05 Bratislava

SLOVAKIA

Telefonas + 421 2 20850111

+ 421 2 20850114

Faksas + 421 2 20850135

E. paštas info@snslp.sk

Interneto svetainė <https://www.snslp.sk>

Slovakijos nacionalinis žmogaus teisių centras, įsteigtas Slovakijos Respublikos Nacionalinės Tarybos Įstatymu Nr. 308/1993 dėl Slovakijos nacionalinio žmogaus teisių centro įsteigimo (su pakeitimais), Slovakijoje veikia nuo 1994 m. sausio 1 d. Slovakijos Respublikos Vyriausybė pateikė savo 1993 m. birželio 15 d., nutarimu Nr. 430 grindžiamą įstatymo projektą, kuriame Vyriausybė sutinka, kad būtų vykdomas Jungtinių Tautų Organizacijos pasiūlytas Slovakijos nacionalinio žmogaus teisių centro Bratislavoje įsteigimo projektas. Priėmus įstatymą Nr. 136/2003, kuriuo iš dalies keičiamas ir papildomas Slovakijos Respublikos Nacionalinės Tarybos įstatymas Nr. 308/1993 dėl Slovakijos nacionalinio žmogaus teisių centro įsteigimo ir Įstatymas Nr. 365/2004 dėl vienodo požiūrio tam tikrose srityse, apsaugos nuo diskriminacijos ir tam tikrų aktų pakeitimo ir papildymo (Kovos su diskriminacija įstatymas), šio centro įgaliojimai buvo išplėsti. Tai nepriklausomas juridinis asmuo, užtikrinantis žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių, taip pat vaiko teisių, apsaugą.

Centras, kaip nepriklausomas juridinis asmuo, atlieka išskirtinį vaidmenį ginant žmogaus teises ir pagrindines laisves, taip pat vaiko teises, bei užtikrinant vienodo požiūrio principo laikymąsi. Slovakijoje šis centras yra vienintelė lygių galimybių institucija (nacionalinė lygybės institucija), vertinanti Kovos su diskriminacija įstatymu nustatyto vienodo požiūrio principo laikymąsi.

Kompetencija

Centro teisinis statusas ir kompetencija nustatyta Slovakijos Respublikos Nacionalinės Tarybos Įstatymu Nr. 308/1993 dėl Slovakijos nacionalinio žmogaus teisių centro (toliau – centras) įsteigimo (su pakeitimais). Pagal šio įstatymo 1 straipsnio 2 dalį centras:

stebi ir vertina, kaip laikomasi žmogaus teisių ir lygių galimybių principo pagal atitinkamus teisės aktus;

renka ir, paprašius, teikia informaciją apie rasizmą, ksenofobiją ir antisemitizmą Slovakijos Respublikoje;

atlieka tyrimus ir apklausas dėl informacijos apie žmogaus teises teikimo, ir renka ir platina tokią informaciją;

organizuoja švietimą ir dalyvauja informavimo kampanijose tolerancijai visuomenėje didinti;

teikia teisinę pagalbą asmenims, patyrusiems diskriminaciją ir netoleranciją;

fizinių ar juridinių asmenų prašymu arba savo iniciatyva teikia ekspertų išvadas bylose dėl vienodo požiūrio principo, įtvirtinto tos srities teisės aktuose, laikymosi;

atlieka nepriklausomus tyrimus diskriminacijos srityje;

renkia ir skelbia ataskaitas ir rekomendacijas su diskriminacija susijusiais klausimais;

teikia bibliotekos paslaugas;

teikia paslaugas žmogaus teisių srityje.

Centras visiems Slovakijos Respublikos gyventojams teikia teises konsultacijas klausimais, susijusiais su diskriminacija, netolerancija ir vienodo požiūrio principo nesilaikymu. Jis taip pat teisiškai įgaliotas šalių prašymu atstovauti joms teismo procese dėl vienodo požiūrio principo nesilaikymo. Centras kasmet skelbia ataskaitą apie žmogaus teisių užtikrinimą Slovakijos Respublikoje.

Įgaliojimai

Teikti teisinę pagalbą diskriminacijos ir netolerancijos aukoms;

Atstovauti šaliai teisme nagrinėjant bylas dėl vienodo požiūrio principo nesilaikymo;

Reikalauti, kad teismai, prokuratūra ar kitos nacionalinės ar vietos valdžios institucijos, specialiosios paskirties įstaigos bei kitos institucijos per nustatytą laiką pateiktų jam informaciją apie žmogaus teisių užtikrinimą.

Teikiama pagalba

Į centrą gali kreiptis bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, kuris mano esąs diskriminuojamas dėl pirmiau išvardytų institucijų veiksmų ar neveikimo. Skunde reikia nurodyti visus reikiamus duomenis ir pateikti visus susijusius dokumentus.

Bendradarbiavimas

Pateikti informaciją apie žmogaus teisių užtikrinimą centras gali prašyti ir nevyriausybinų organizacijų, dirbančių žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių, taip pat vaikų teisių, srityje, taip pat sudaryti su jomis susitarimus dėl tokios informacijos teikimo būdo ir apimties.

Skundų teikimo tvarka

Skundus piliečiai gali pateikti:

raštu (pagal **nustatytą formą**, siunčiant paštu, faksu arba e. paštu);

asmeniškai.

Ombudsmenas

Ombudsmenas

Nevádzova 5

821 01 Bratislava

SLOVAKIA

Telefonas +421 2 48287401

+421 2 43634906

Faksas +421 2 48287203

E. paštas sekretariat@vop.gov.sk

Interneto svetainė <https://vop.gov.sk>

Pagal Slovakijos Respublikos Konstitucijos 151a straipsnio 1 dalį „Viešasis teisių gynėjas yra **nepriklausoma Slovakijos Respublikos institucija**, neperžengiant jai suteiktų teisiųjų įgaliojimų **ginanti fizinių ir juridinių asmenų pagrindines teises ir laisves** sprendžiant klausimus su valdžios institucijomis ir kitomis viešosiomis įstaigomis, jei jų veiksmai, sprendimai ar neveikimas pažeidžia įstatymus. Įstatymų nustatytais atvejais Viešasis teisių gynėjas gali dalyvauti patraukiant atsakomybėn bet kurį valdžios institucijose dirbantį asmenį, pažeidusį svarbiausias fizinio ar juridinio asmens teises ar laisves. Visos valdžios institucijos teikia Viešajam teisių gynėjui reikalingą pagalbą“.

Į Viešąjį teisių gynėją gali kreiptis bet kuris asmuo, manantis, kad pagrindinės jo teisės ir laisvės buvo pažeistos valstybės institucijų veiksmais, sprendimais ar neveikimu, pažeidžiančiu įstatymus arba demokratinės ir teisinės valstybės principus. Pagrindinės teisės ir laisvės, kurias užtikrinant dalyvauja Viešasis teisių gynėjas, nustatytos Slovakijos Respublikos Konstitucijos 2 antraštinėje dalyje (t. y. 14–25 straipsniuose dėl pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių, 26–32 straipsniuose dėl politinių teisių, 33–34 straipsniuose dėl mažumų ir etninių grupių teisių, 35–43 straipsniuose dėl ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių, 44–45 straipsniuose dėl teisės į aplinkos ir kultūros paveldo apsaugą, 46–50 straipsniuose dėl teisminės ir kitos teisinės apsaugos, straipsniuose dėl užsienio piliečių, persekiojamų dėl savo politinių teisių ir laisvių, teisės į prieglobstį) bei tarptautinėse konvencijose dėl žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių.

Viešasis teisių gynėjas **imasi veiksmų gavęs** fizinio arba juridinio asmens **skundą** arba savo iniciatyva. Viešasis teisių gynėjas negali kištis teismams priimant sprendimus – jis nėra proceso dalyvis, negali pateikti skundo ir taip pradėti teismo proceso; jam nepranešama apie teismų sprendimus, ir jis neturi teisės juos skųsti aukštesnės instancijos teismams. Viešasis teisių gynėjas nėra įgaliotas spręsti fizinių asmenų tarpusavio ginčus.

Kiekvienas asmuo turi teisę kreiptis į Viešąjį teisių gynėją:

raštu (paštu, faksu, e. paštu arba užpildant elektroninę formą),

adresuotu Viešojo teisių gynėjo biurui;

asmeniškai arba raštu užfiksuojant žodinį skundą

centriniame Viešojo teisių gynėjo biure darbo dienomis nuo 8 iki 16 val. (iš anksto pranešti nebūtina);

regioniniuose Slovakijos biuruose darbo dienomis. Regioniniuose biuruose būtina iš anksto susitarti dėl priėmimo, kreipiantis nurodytais kontaktiniais numeriais.

Skunde reikia aiškiai nurodyti problemą, skundžiamą valdžios instituciją ir skundo pateikėjo reikalavimus.

Siekiant paspartinti skundo nagrinėjimą, rekomenduojama prie skundo pridėti ir visų skundo pateikėjo turimų skundą pagrindžiančių dokumentų kopijas.

Jeigu skundas nėra susijęs su jį teikiančiu asmeniu, reikia pateikti ir rašytinį nukentėjusiojo sutikimą arba notariškai patvirtintą rašytinį įgaliojimą pateikti skundą.

Jeigu Viešajam teisių gynėjui pateikiamo skundo pateikėjas nenurodo savo vardo, pavardės ir adreso (juridinio asmens atveju – pavadinimo ir buveinės adreso), toks skundas laikomas anoniminiu, kurio nagrinėti Viešasis teisių gynėjas neprivalo. Skundą pateikiantis asmuo gali prašyti Viešojo teisių gynėjo neatskleisti jo tapatybės. Tokiais atvejais Viešasis teisių gynėjas nagrinės skundą naudodamasis jo kopija, kurioje asmeniniai duomenys ištrinti. Jeigu skundą pateikęs asmuo paprašė neatskleisti jo tapatybės, bet skundo neįmanoma išnagrinėti neįvardijus tam tikrų asmens duomenų, atitinkamas asmuo turi būti nedelsiant apie tai informuojamas.

Be to, toks asmuo turi būti perspėtas, kad jo skundas bus toliau nagrinėjamas tik per nustatytą laiką gavus jo rašytinį sutikimą panaudoti tam tikrus reikalingus asmens duomenis.

Skundo Viešajam teisių gynėjui nagrinėjimas

Jei Viešasis teisių gynėjas, įvertinęs skundo turinį, mano, kad jis yra administracinio ar teismo proceso nuostatas atitinkanti teisių gynimo priemonė arba konstitucinis skundas, jis nedelsdamas informuoja apie tai skundo pateikėją ir paaiškina, kokia procedūra tokiu atveju turėtų būti taikoma.

Jei Viešasis teisių gynėjas sužino apie aplinkybes, rodančias, kad asmuo neteisėtai sulaikytas, kalinamas, jam taikomos drausminės kariamoms skirtos bausmės, prevencinio švietimo priemonės, prevencinis gydymas, gydymas ar pataisos priemonės įkalinimo įstaigoje, arba jis laikomas policijos areštiniame, jis nedelsdamas praneša apie tai kompetentingam prokurorui, pateikdamas skundą ir pareikalaudamas imtis veiksmų pagal atitinkamas teisės nuostatas, taip pat informuoja apie situaciją atitinkamos vietos administraciją ir susijusį asmenį.

Jeigu skundas susijęs su valdžios institucijos galutinio sprendimo nagrinėjimu, arba jeigu Viešasis teisių gynėjas padaro išvadą, kad valdžios institucijos sprendimas prieštarauja teisės aktams arba kitoms teisiškai privalomoms teisės nuostatomis, jis gali perduoti skundą kompetentingam prokurorui arba imtis kitokių veiksmų, apie tai pranešęs skundo pateikėjui. Tą jis gali padaryti ir tuomet, jei skunde kalbama apie siūlomas priemones, kurios priklauso prokuratūros kompetencijai. Per teisiškai nustatytą terminą prokuroras privalo informuoti Viešąjį teisių gynėją apie priemones, kurių imtasi pažeidimui pašalinti.

Viešasis teisių gynėjas skundo nenagrinėja, jeigu:

skundo dalykas nepriklauso jo kompetencijai;

skundo dalykas jau yra nagrinėjamas teisme, ir procesas negali būti atidėtas, arba teismas jau yra priėmęs sprendimą šiuo klausimu; skundo dalykas nagrinėjamas arba jau yra išnagrinėtas prokuratūros; dėl skunde nurodyto klausimo jau imtasi veiksmų ar ieškoma sprendimo valdžios institucijoje, kuri nepatenka į Viešojo teisių gynėjo kompetencijos sritį; arba dėl skunde nurodyto klausimo jau priimtas sprendimas valdžios institucijoje, kuri nepatenka į Viešojo teisių gynėjo kompetencijos sritį; pateikėjas skundą atsiima arba praneša sutinkantis, kad skundas toliau nebūtų nagrinėjamas; arba per nustatytą laiką nepateikta ar nepatikslinkta 13 skyriaus 4 dalyje nurodytos informacijos.

Viešasis teisių gynėjas gali nenagrinėti skundo, jei nustato, kad:

skunde susijęs su kitu asmeniu nei jo pateikėjas, išskyrus atvejus, kai pateiktas nukentėjusios šalies rašytinis sutikimas pateikti skundą, arba atitinkamas rašytinis įgaliojimas;

skundas pateiktas praėjus daugiau kaip trejiems metams nuo skundžiamos priemonės priėmimo ar įvykio;

reikalavimas akivaizdžiai nepagrįstas;

skundas yra anoniminis;

jei skundas pateikiamas dėl klausimo, kurį Viešasis teisių gynėjas jau yra išnagrinėjęs, ir jame nepateikiama naujų faktinių aplinkybių.

Viešasis teisių gynėjas informuoja skundo pateikėją apie sprendimą nenagrinėti skundo ir tokio sprendimo priežastis; anoniminių skundų atveju ši nuostata netaikoma.

Jei išnagrinėjus skundą nenustatoma, kad pagrindinės teisės ir laisvės buvo pažeistos, Viešasis teisių gynėjas raštu praneša apie tai skundo pateikėjui ir valdžios institucijai, kurios procedūra, sprendimas ar neveikimas buvo apskūstas.

Jei išnagrinėjus skundą nustatoma, kad pagrindinės teisės ir laisvės buvo pažeistos, Viešasis teisių gynėjas pateikia savo išvadas ir siūlomas priemones valdžios institucijai, kurios procedūra, sprendimas ar neveikimas buvo apskūstas.

Valdžios institucija privalo per 20 dienų nuo tokio pranešimo gavimo pateikti Viešajam teisių gynėjui savo nuomonę apie jo išvadas ir priemones, kurių buvo imtasi.

Jei Viešasis teisių gynėjas nesutinka su valdžios institucijos pateikta nuomone arba mano, kad imtasi netinkamų priemonių, jis praneša apie tai institucijai, kuriai apskūstoji institucija pavaldi, arba, jei tokios institucijos nėra – Slovakijos Respublikos Vyriausybei.

Institucija, kuriai apskūstoji institucija pavaldi, arba, jei tokios institucijos nėra, Slovakijos Respublikos Vyriausybė turi per 20 dienų nuo pranešimo gavimo informuoti Viešąjį teisių gynėją apie priemones, kurių buvo imtasi.

Jei Viešasis teisių gynėjas mano, kad imtasi netinkamų priemonių, jis praneša apie tai Slovakijos Respublikos Nacionalinei Tarybai arba jos įgaliotai institucijai.

Apie tyrimo rezultatus ir priemones, kurių buvo imtasi, Viešasis teisių gynėjas raštu informuoja skundo pateikėją ir asmenį, kurio pagrindinės teisės ir laisvės buvo pažeistos valdžios institucijų veiksmais, sprendimais arba neveikimu.

Specializuotos žmogaus teisių įstaigos

Lygybės užtikrinimo įstaiga

Slovakijos nacionalinis žmogaus teisių centras

Kýčerského 5

811 05 Bratislava

SLOVAKIA

Telefonas + 421 2 20850111

+ 421 2 20850114

Faksas+ 421 2 20850135

E. paštas: info@snslp.sk

Interneto svetainė <https://www.snslp.sk>

Duomenų apsaugos priežiūros įstaiga

Slovakijos Respublikos asmens duomenų apsaugos tarnyba (toliau – Tarnyba), kaip valdžios institucija, dalyvauja užtikrinant asmens pagrindines teises ir laisves tvarkant jų asmens duomenis. Savo funkcijas ir pareigas ji vykdo savarankiškai ir vadovaudamasi įstatymais. Svarbiausios jos funkcijos:

nuolat stebėti, kaip saugomi asmens duomenys, registruoti informacines sistemas ir kaupti duomenis apie jas;

teikti informacinių sistemų operatoriams rekomendacijas dėl asmens duomenų apsaugos šiose sistemose; neperžengiant savo kompetencijos ribų teikti atitinkamas rekomendacijas operatoriams;

teikti teisiškai privalomas išvadas tais atvejais, kai kyla abejonų, ar asmens duomenų tvarkymo ir naudojimo apimtis, pobūdis ir metodai proporcingi tikslui, dėl kurio šie duomenys tvarkomi, tinkami bei chronologiškai ir faktiškai reikšmingi šiam tikslui pasiekti;

teikti teisiškai privalomas išvadas tais atvejais, kai kyla abejonų dėl tarpvalstybinio asmens duomenų perdavimo;

teikti teisiškai privalomas išvadas tais atvejais, kai kyla abejonų dėl informacinės sistemos registravimo;

nagrinėti pagal 45 straipsnį pateiktus pranešimus arba imtis veiksmų atsižvelgiant į prašymą ar savo iniciatyva pagal 44a straipsnį ir nustatyti priemones trūkumams pašalinti;

įtariant šiuo įstatymu nustatytų pareigų nevykdymą, gali pareikalauti operatorių ar duomenų tvarkytoją pasiaiškinti;

tikrinti asmens duomenų tvarkymą informacinėse sistemose;

skirti sankcijas už šiuo įstatymu nustatytų pareigų nevykdymą;

pranešti teisėtvarkos institucijoms apie įtariamą nusikalstamą veiklą;

registruoti informacines sistemas ir teikti duomenis apie jų statusą;

dalyvauti rengiant asmens duomenų apsaugos teisės aktus;

priimti teisės aktus pagal savo įgaliojimus;

teikti nuomonę dėl asmens duomenų tvarkymo įstatymų ir kitų teisės aktų projektų;

bent kartą per dvejus metus teikti Slovakijos Respublikos Nacionalinei Tarybai asmens duomenų apsaugos ataskaitą.

Kita

Teisinės pagalbos centras

Námestie slobody 12

P.O. BOX 18

810 05 Bratislava 15

Telefonas +421 2 49683521

+421 2 49683522

Faksas +421 2 49683520

E. paštas: info@centrumpravnejpomoci.sk

Interneto svetainė <https://www.centrumpravnejpomoci.sk>

Nuo 2006 m. sausio 1 d. Slovakijos Respublikoje veikia

Teisinės pagalbos centras. Vadovaujantis Įstatymu Nr. 327/2005 dėl teisinės pagalbos teikimo sunkioje materialinėje padėtyje esantiems asmenims, šis centras įsteigtas kaip valstybės finansuojama organizacija su būstine Bratislavoje. Centro biurai ar filialai yra beveik visuose regioninės svarbos Slovakijos Respublikos miestuose, išskyrus Nitrą ir Trnavą (t. y. Bratislavoje, Banská Bystricoje, Žilinoje, Košicėje ir Prešove) ir kitose Slovakijos savivaldybėse (Liptovský Mikuláš, Tvrdošyne, Humenėje, Hlohovece, Rimavska Sobotoje, Nove Zámkoje ir Svidnyke). Centras užtikrina teisinę pagalbą asmenims, kurie dėl sunkios materialinės padėties negali pasinaudoti teisinėmis paslaugomis, kad būtų tinkamai užtikrintos ir apgintos jų teisės. Centras užtikrina teisinę pagalbą visiems nustatytus reikalavimus atitinkantiems asmenims civilinėse, darbo ir šeimos bylose (Slovakijos vidaus ginčiuose). Vadovaujantis šiuo įstatymu, teisinę pagalbą tarpvalstybinio pobūdžio civilinėse, darbo, šeimos ir komercinėse bylose centras teikia visiems nustatytus reikalavimus atitinkantiems asmenims, kurių nuolatinė ar įprastinė gyvenamoji vieta yra vienos iš ES valstybės narių teritorijoje. Jei teisinės pagalbos prašoma bylose dėl diskriminacijos, Teisinės pagalbos centro (toliau – centras) funkcijos iš dalies sutampa su Slovakijos nacionalinio žmogaus teisių centro funkcijomis, su kuriuo jis tariaisi dėl tokių prašymų. Centro teisininkai pirmiausia išnagrinėja pateiktus faktus diskriminavimo dėl etninės kilmės požiūriu.

Asmuo **turi teisę gauti teisinę pagalbą**, jei jo materialinė padėtis yra sunki, ginčas nėra akivaizdžiai nepagrįstas ir reikalavimas viršija nustatytą minimalaus atlyginimo dydį, išskyrus atvejus, kai reikalavimas negali būti išreikštas pinigų suma. Šiuos reikalavimus asmuo turi atitikti visą teisinės pagalbos teikimo laikotarpį. Jei teisinės pagalbos prašančio asmens pajamos viršija nustatytą sunkios materialinės padėties ribą, centras gali suteikti teisinę pagalbą tik tuo atveju, jei tai pateisinama dėl teisinės pagalbos prašymo aplinkybių.

Teisinės pagalbos prašymo procedūra (toliau – procedūra) pradeda pateikiant raštišką prašymą, prie kurio pridedami prašyme nurodytas aplinkybes patvirtinantys dokumentai. Sunkią materialinę padėtį patvirtinantys dokumentai turi būti išduoti ne anksčiau kaip prieš tris mėnesius. Prašyme turi būti nurodytas prašytojo vardas ir pavardė, jo nuolatinė arba laikina gyvenamoji vieta bei gimimo liudijimo numeris. Centrai paprašius, prašytojas per centro nurodytą pagrįstą terminą turi pateikti papildomos informacijos ir dokumentų, patvirtinančių skundo nagrinėjimui svarbias aplinkybes; šis terminas negali būti trumpesnis kaip 10 dienų. Teisinės pagalbos prašytojas yra procedūros dalyvis. Prašymas pateikiamas centro biure, esančiame arčiausiai prašytojo nuolatinės ar laikinos gyvenamosios vietos. Prašytojas privalo pateikti išsamią ir teisingą informaciją ir prašyme, ir išankstinėse konsultacijose. Sprendimą dėl prašymo centras priima per 30 dienų nuo jo pateikimo, su sąlyga, kad prašymas buvo pateiktas pagal visus nustatytus reikalavimus; šis terminas negali būti pratęstas. Šio sprendimo apskūsti negalima. Priėmus sprendimą skirti teisinę pagalbą, centras paskiria advokatą, atstovausiantį pagalbą gavėjui teisme, jei tai reikalinga jo interesams apginti. Priėmus sprendimą neskirti teisinės pagalbos, be įstatymais nustatytos informacijos, prašytojui pranešama, kad jei aplinkybės, dėl kurių prašymas nebuvo patenkintas, išnyktų, jis gali pateikti naują prašymą tuo pačiu klausimu. Jeigu teisę gauti pagalbą turintis asmuo nebendradarbiauja vykdamą procedūrą ir dėl to centras nusprendžia neskirti jam teisinės pagalbos, arba jei asmuo nepateisinamai vilkina procedūrą, centras gali priimti sprendimą, kuriuo šiam asmeniui uždraudžiama pakartotinai prašyti teisinės pagalbos.

Įstatymo Nr. 327/2005 17–21 straipsniuose reglamentuojama **teisinė pagalba tarpvalstybinio pobūdžio ginčiuose, kuriuos nagrinėti kompetentingas Slovakijos Respublikos teismas**, o šio įstatymo 22–24 straipsniuose – **teisinė pagalba tarpvalstybinio pobūdžio ginčiuose, kuriuos nagrinėti kompetentingas kitos valstybės narės, ne Slovakijos Respublikos, teismas**.

Tarptautinės teisinės vaikų ir jaunimo apsaugos centras

Špitálska 8

P.O. Box 57

814 99 Bratislava

Telefonas + 421 2 20463208

+421 2 20463248

Faksas + 421 2 20463258

E. paštas info@cipc.gov.sk

Interneto svetainė <https://www.cipc.gov.sk>

Tarptautinės teisinės vaikų ir jaunimo apsauga centras (toliau – centras) yra valstybinė įstaiga, kurios kompetencija apima visą Slovakijos Respublikos teritoriją. Centrą 1993 m. vasario 1 d. įsteigė Slovakijos Respublikos darbo, socialinių ir šeimos reikalų ministerija – tai tiesiogiai jai pavaldi biudžetinė įstaiga, užtikrinanti ir teikianti teisinę pagalbą vaikams ir jaunimui bylose, susijusiose su užsienio šalimis.

Centro kompetencija nustatyta Įstatymu Nr. 305/2005 dėl vaikų socialinės apsaugos ir globos, kuriuo iš dalies keičiami ir papildomi kiti teisės aktai. Centro funkcijos susijusios su tarptautinių sutarčių ir Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimu:

jis atlieka priimančiosios ir siunčiančiosios institucijos funkciją bylose dėl išlaikymo, kaip apibrėžta tarptautinėse konvencijose;

veikia kaip centrinė institucija, nagrinėjanti tarptautinius vaikų pagrobimo atvejus, kaip apibrėžta tarptautinėse konvencijose ir Europos Sąjungos teisės aktuose;

atlieka centrinės institucijos vaidmenį tarptautinio įvaikinimo srityje, kaip apibrėžta tarptautinėse konvencijose;

išduoda tarptautinėse konvencijose numatytas pažymas;

vadovaudamasis konkrečiomis teisės nuostatomis, atlieka kitas funkcijas vaikų socialinės apsaugos srityje, susijusias su tarpvalstybiniais ginčiais;

tarpvalstybinių ginčų atveju teikia nemokamas šeimos teisės konsultacijas, ypač dėl išlaikymo ir nepilnamečių priežiūros bei įvaikinimo;

bendradarbiauja su susitariančiųjų šalių priimančiosiomis ir siunčiančiosiomis institucijomis, centrinėmis institucijomis, taip pat su valdžios institucijų, bankų, užsienio bankų filialų, vietos valdžios institucijų, vietos savivaldos institucijų ir akredituotų įstaigų centrinėmis administracijomis ir atstovybėmis.

Paskutinis naujinimas: 21/10/2022

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisima jokios atsakomybės ar teisiųjų įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.